

Ramprogrammet om grundläggande rättigheter och rättvisa för perioden 2007-2013

Justitiedepartementet

2005-09-14

Dokumentbeteckning

KOM (2005) 122 slutlig

Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om inrättande av ett ramprogram om grundläggande rättigheter och rättvisa för perioden 2007-2013

Sammanfattning

Den 6 april 2005 presenterade EU-kommissionen sitt förslag om inrättande av ett ramprogram om grundläggande rättigheter och rättvisa för perioden 2007-2013. Ramprogrammet har tillsammans med två ytterligare ramprogram – Säkerhet och skydd av friheter samt Solidaritet och hantering av migrationsströmmar – det gemensamma syftet att stärka etableringen av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa inom EU. Ramprogrammet omfattar förslag till beslut om inrättande av fyra särskilda program för perioden; Kamp mot våld (Daphne), förebyggande av narkotikamissbruk och information, Grundläggande rättigheter och medborgarskap, Straffrätt och Civilrätt.

De fyra särskilda programmens mål kan sammanfattas enligt följande: skydda medborgarna mot våld för att uppnå en god hälsoskyddsnivå, välfärd och social sammanhållning; bidra till att förebygga och minska användning och beroende av narkotika inom EU; främja utvecklingen av ett europeiskt samhälle grundat på respekt för grundläggande rättigheter; bekämpa rasism och diskriminering; stärka det civila samhället och uppmuntra ett aktivt deltagande i unionens demokratiska liv; främja rättsligt samarbete genom att bidra till skapandet av ett europeiskt område med verklig straffrättslig och civilrättslig rättvisa; skapa en bättre vardag för individer och företag genom att göra det möjligt för dem att utöva sina rättigheter inom unionen samt förbättra kontakterna mellan rättsliga och administrativa myndigheter och rättstillämpare. Målen ska uppnås genom särskilda åtgärder i kommissionens

regi och genom verksamhetsstöd till bl.a. gränsöverskridande projekt, icke-statliga organisationer m.fl. Programmen ska genomföras med stöd av årliga arbetsprogram som antas av kommissionen.

De fyra besluten om de särskilda programmen föreslås antas med följande rättsliga grund och beslutsförfarande:

- Kamp mot våld (Daphne), förebyggande av narkotikamissbruk och information: art 152 och art 251 EG-fördraget genom medbeslutande med Europaparlamentet,
- Grundläggande rättigheter och medborgarskap: art 308 i EG-fördraget genom enhälligt beslut i rådet,
- Straffrätt: art 31 och art 34.2 c EU-fördraget genom enhälligt beslut i rådet och
- Civilrätt: art 61 c och art 67.2 EG-fördraget genom medbeslutande med Europaparlamentet

Sverige är positivt till ramprogrammet och de särskilda programmens mål och stöder därmed generellt sett kommissionens förslag.

Substantiella diskussioner om ramprogrammen kommer att inledas under hösten 2005.

1 Förslaget

1.1 Innehåll

1.1.1 Inledning, bakgrund och mål

Se nedan under respektive program.

1.1.2 Åtgärder

De fyra programmen inom ramprogrammet kommer att stödja följande typer av åtgärder:

- Särskilda åtgärder som vidtas av kommissionen, t.ex. studier och forskning; opinionsundersökningar; fastställande av indikatorer och gemensamma metoder; insamling, bearbetning och spridning av uppgifter och statistik; seminarier, konferenser och expertsammanträden, offentliga kampanjer och evenemang; utveckling och underhåll av webbplatser; utarbetande och spridning av informationsmaterial; stöd till och administration av nätverk av nationella experter samt analyser, övervakning och utvärdering.

- Särskilda gränsöverskridande projekt av gemenskapsintresse som läggs fram av minst tre medlemsstater i enlighet med de villkor som anges i de årliga arbetsprogrammen.
- Stöd till verksamhet inom icke-statliga organisationer eller andra organ vars målsättning är av allmänt europeiskt intresse i överensstämmelse med de allmänna målen för programmet och i enlighet med de villkor som anges i de årliga arbetsprogrammen.
- Driftbidrag till administrativa utgifter till vissa europeiska organisationer som bedriver ett arbete av allmänt europeiskt intresse.

Gemenskapsfinansieringen skall ske genom bidrag respektive avtal om offentlig upphandling.

1.1.3 Genomförande

De fyra programmen inom ramprogrammet skall genomföras genom att kommissionen antar årliga arbetsprogram. Vid utvärdering och beslut rörande finansiering av åtgärder skall bl.a. följande beaktas:

- förenlighet med det årliga arbetsprogrammet och programmets allmänna mål,
- den föreslagna åtgärdens kvalitet när det gäller utformning, organisation, presentation och förväntade resultat,
- den föreslagna budgetens relation till de förväntade resultaten,
- de förväntade resultatens effekter när det gäller de allmänna målen.

Kommissionen skall vid genomförandet biträdas av en kommitté bestående av företrädare för medlemsstaterna och med en företrädare för kommissionen som ordförande. Den föreslagna kommittén är en s.k. rådgivande kommitté enligt det s.k. kommittologibeslutet från 1999 (1999/468/EG).

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Kommissionens förslag innebär inga förändringar av gällande svenska regler.

1.3 Budgetära konsekvenser

Finansieringen av ramprogrammet Grundläggande rättigheter och rättvisa bygger på kommissionens förslag till en ny långtidsbudget (finansiellt perspektiv) vilken ännu inte har antagits. Det går därför inte att i dagsläget ange vilka budgetära konsekvenser ramprogrammet får. Enligt

kommissionens förslag uppgår finansieringen av ramprogrammet till 543 miljoner EUR för perioden 2007-2013. Eventuella merkostnader med anledning av förslagen skall finansieras inom befintliga budgetramar såväl på EU-budgeten som statsbudgeten.

2005/06:FPM06

Sverige hade tre huvudsakliga invändningar mot det senaste kompromissförslaget. Det var för dyrt, inte tillräckligt framåtsyftande och tog inte i tillräcklig grad hänsyn till Sveriges nettoposition. Frågor om budgetära konsekvenser i nästa finansiella perspektiv behandlas av Coreper och GAERC i enlighet med rådets överenskommelse.

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Sverige är positivt till ramprogrammet och de särskilda programmens mål och stöder därmed generellt sett kommissionens förslag. Under respektive program återfinns mer programspecifika ståndpunkter.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Substantiella diskussioner om programmen har inte påbörjats och andra medlemsstaters ståndpunkter är därför relativt okända. Medlemsstaterna är dock positiva till kommissionens förslag men har vid de inledande diskussionerna och vid presentation av programmet efterfrågat klargöranden om kopplingen mellan mål och insatser, målgrupper, övervakning samt om hur de särskilda programmen förhåller sig till andra insatser på respektive område samt hur programmen förhåller sig till varandra.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentets ståndpunkt är ännu okänd.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

-

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Substantiella diskussioner om ramprogrammet inkluderande de särskilda programmen kommer under hösten 2005 att behandlas i de berörda

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

Se nedan under respektive program

3.3 Fackuttryck/termer

-

4 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet ”Kamp mot våld (Daphne), förebyggande av narkotikamissbruk och information” för perioden 2007-2013

4.1 Innehåll

4.1.1 Inledning och bakgrund

Utgångspunkt för det särskilda programmet Kamp mot våld (Daphne), förebyggande av narkotikamissbruk och information är dels att rätten till fysisk integritet utgör en central aspekt av de grundläggande rättigheterna inom EU, dels att narkotikaproblematiken är en av de viktigaste frågorna för unionen att lösa. Programmets insatser för informations spridning och förebyggande av narkotikamissbruk syftar till att förstärka och sammanföra de nuvarande åtgärderna inom detta område. Programmets målsättning att sprida information och bekämpa användningen av narkotika kommer kräva ett ökat samarbete med länder utanför EU samt en nära samordning med Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (ECNN). Gällande kampen mot våld utgör programmet en fortsättning på det nuvarande Daphne II-programmet.

4.1.2 Mål

Det centrala målet för programmet är att bidra till etableringen av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa genom att bekämpa våld, sprida information och förebygga narkotikaanvändning. Enligt förslaget skall programmet även eftersträva att uppnå god hälsoskyddsnivå, välfärd och social sammanhållning genom att skydda medborgarna mot våld. Slutligen understryks att programmet också avser att bidra till att förebygga och minska dels användning och beroende av narkotika, dels narkotikarelaterade skador. Dessa allmänna mål skall komplettera målen för den framtida byrån för grundläggande rättigheter. Som särskilda mål anges bl.a. att programmet

genom stöd till offer och riskgrupper ska förebygga och bekämpa våld mot barn, ungdomar och kvinnor. Gällande narkotikapolitiken lyfts fram att det civila samhället skall engageras i genomförandet och utvecklingen av EU:s strategi och handlingsplan mot narkotika. Programmet skall främja gränsöverskridande insatser för att vidga kunskapsbasen, öka medvetenheten om våld hos identifierade målgrupper samt lyfta fram de hälso- och sociala problem som förorsakas av narkotika.

De främsta målgrupperna för programmets åtgärder utgörs av våldsoffer och personer som befinner sig i riskzonen för att utsättas för våld och för att hamna i narkotikamissbruk. Övriga målgrupper är bl.a. lärare, socialarbetare, lokala och nationella myndigheter samt icke-statliga organisationer som arbetar med vålds- och narkotikafrågor. Programmet skall vara öppet för offentliga eller privata organisationer och institutioner som arbetar med att bekämpa våld, sprida information och bekämpa narkotika. Förutom unionens samtliga medlemsstater kan även EFTA-länderna, kandidatländerna och de länder på västra Balkan som deltar i stabiliserings- och associeringsprocessen delta i verksamheten inom ramen för programmet.

4.2 Svensk ståndpunkt

Sverige stödjer kommissionens förslag. Ur ett svenskt perspektiv är det betydelsefullt att ett initiativ nu har presenterats som syftar till ökade insatser för att förebygga våld mot kvinnor och barn samt att bekämpa förekomsten av narkotika inom EU. Sverige kan dock inte ta definitiv ställning till programmet i en budgetdiskussion till dess att beslut är taget om de övergripande budgetramarna för perioden 2007-2013. Sverige är vidare även positiv till att låta programmet vara en fortsättning på det nuvarande Daphne II-programmet eftersom satsningen innebär en ökad fokus på kampen mot våld. Förslagets satsningar på narkotikaområdet anses överensstämma med de prioriteringar som har lagts fast i EU: s narkotikastrategi för år 2005-2012 och EU: s narkotikahandlingsplan för år 2005-2008. Sverige har tidigare särskilt välkomnat att dessa två centrala dokument slår fast vikten av en balanserad narkotikapolitik med insatser som syftar till att minska både utbud och efterfrågan av narkotika liksom vikten av subsidiaritetsprincipen.

4.3 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden har angetts till art 152 i fördraget om Europeiska gemenskapen. Beslut fattas i enlighet med art 251 i fördraget om Europeiska gemenskapen och därmed genom medbeslutandeförfarandet.

5 Förslag till rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet ”Grundläggande rättigheter och medborgarskap” för perioden 2007-2013

2005/06:FPM06

5.1 Innehåll

5.1.1 Inledning och bakgrund

Inom EU pågår i dagsläget förberedande åtgärder som syftar till att främja de grundläggande rättigheterna och stödja det civila samhället. Sett till resultatet av stödet till det civila samhället, som enbart omfattar de tio nya medlemsstaterna som anslöt sig till Europeiska unionen den 1 maj 2004, finns det ett behov av ett strukturerat program för att säkra en fortsättning av verksamheten i större skala. Dessutom bekräftar regelbundna kontakter med det civila samhället att en öppen och regelbunden dialog med de icke-statliga organisationer som verkar för grundläggande rättigheter bör vidareutvecklas. Det finns även ett tydligt behov av fler kampanjer för att öka medvetenheten om de grundläggande rättigheterna och ett behov av att främja nätverkssamarbete mellan icke-statliga organisationer i olika medlemsländer. Dessa erfarenheter har utgjort underlag till utformningen av förslaget till programmet Grundläggande rättigheter och medborgarskap.

5.1.2 Mål

Programmets allmänna mål är att främja de grundläggande rättigheterna, stödja det civila samhället och uppmuntra en öppen, transparent och regelbunden dialog om grundläggande rättigheter samt att bekämpa rasism, främlingsfientlighet och antisemitism. Programmets allmänna mål skall komplettera målen för den blivande byrån för grundläggande rättigheter. Programmets särskilda mål avser bl.a. att uppmuntra unionsmedborgarna att aktivt delta i unionens demokratiska liv, att regelbundet utvärdera läget vad gäller grundläggande rättigheter i EU och dess medlemsstater, att stödja icke-statliga organisationer och andra organ som tillhör det civila samhället, att delta mer aktivt i arbetet med att främja grundläggande rättigheter, rättsstaten och demokratin samt att främja fred och grundläggande rättigheter genom en religiöst öppen och mångkulturell dialog på EU-nivå.

Målgruppen för programmet är EU-medborgare, tredjelandsmedborgare som är lagligt bosatta inom EU: s territorium, organisationer i det civila samhället och andra grupper vars verksamhet främjar programmets mål. Kandidatländerna och de länder på Västra Balkan som deltar i stabiliserings- och associeringsprocessen kan också delta i programmet.

Sverige är generellt positiv till kommissionens förslag. Sverige anser att det är särskilt betydelsefullt att programmet skall bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de grundläggande rättigheterna och uppmuntra EU-medborgare till ett aktivt deltagande i unionens beslutsprocesser och i utvecklingen inom unionen i stort. Sverige anser också att det är nödvändigt att tillse att målen i programmet och målen för den blivande byrån för grundläggande rättigheter samordnas.

5.3 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden har angetts till artikel 308 i fördraget om Europeiska gemenskapen. Beslut fattas med enhällighet.

6 Förslag till rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet ”Straffrätt” för perioden 2007-2013

6.1 Innehåll

6.1.1 Inledning och bakgrund

Ett av unionens mål i fördraget om Europeiska unionen skall vara att ge medborgarna en hög säkerhetsnivå inom ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Detta ska ske genom att medlemsstaterna gör gemensamma insatser på bl.a. det straffrättsliga området. I Haagprogrammet från 2004 bekräftas prioriteringen att de tre delarna - frihet, säkerhet och rättvisa - ska stärkas inom unionen särskilt genom att förbättra det straffrättsliga samarbetet på grundval av principen om ömsesidigt erkännande. Nämnade mål förutses kunna förverkligas genom inrättande av ett effektivt program som underlättar planering och genomförande och som ger en tydlig ram för gemenskapens finansiella insatser. Arbetet är följaktligen en av unionens huvudprioriteringar för de kommande åren och berör särskilt en av det europeiska samarbetets fyra grundprinciper, nämligen rätten till fri rörlighet för personer. För att fullt ut kunna garantera denna rättighet krävs enligt programmet insatser på det straffrättsliga området i syfte att omöjliggöra utrymme och tillflyktsorter för kriminalitet och brottslingar. Vidare måste gemensamma EU-intressen skyddas mot brottslighet samtidigt som hänsyn måste tas till att en hög nivå av skyddet för individuella rättigheter kan upprätthållas. Av programmet framgår att det för att främja och skydda de grundläggande rättigheterna också krävs att det skapas ett europeiskt område för verklig rättvisa vilket möjliggör för rättsliga myndigheter att samarbeta effektivt. Dessutom möjliggörs tillgång till rättvisa för medborgarna och det skapas förutsättningar för att genomföra principen om ett ömsesidigt erkännande.

6.1.2 Mål

Programmets allmänna mål är att främja rättsligt samarbete i syfte att bidra till skapandet av ett europeiskt område med verklig straffrättslig rättvisa, baserat på ömsesidigt erkännande och förtroende mellan medlemsstaterna. Programmet innehåller även särskilda mål som bl.a. avser att främja anpassningen av de befintliga rättssystemen i medlemsstaterna, skapa en bättre vardag för individer och företag genom att göra det möjligt för dem att utöva sina rättigheter inom unionen och förbättra kontakterna mellan rättsliga och administrativa myndigheter och rättstillämpare samt att främja utbildningen inom domstolsväsendet. Härtill kommer slutligen programmets operativa mål vilka syftar till att bl.a. förbättra de ömsesidiga kunskaperna om medlemsstaternas lagstiftning och domstolsväsen på det straffrättsliga området; främja och stärka nätverkskontakter, ömsesidigt samarbete och utbyte och spridning av information, erfarenheter och god praxis; säkra ett korrekt genomförande och en korrekt tillämpning och utvärdering av rättsakter som rör det straffrättsliga samarbetet; förbättra informationen om rättssystemen och om möjligheterna till rättslig prövning i medlemsstaterna; främja utbildningen av domare och tjänstemän inom domstolsväsendet i frågor som rör unionen; utvärdera de allmänna villkoren för att kunna skapa ömsesidigt förtroende, inklusive kvaliteten på rättskipningen samt utveckla och genomföra ett europeiskt datoriserat system för utbyte av uppgifter ur kriminalregister.

Målgrupperna för programmet är rättstillämpare, företrädare för organ som arbetar med stöd till brottsoffer, nationella myndigheter och unionsmedborgare i allmänhet.

6.2 Svensk ståndpunkt

Sverige är generellt positiv till kommissionens förslag till program. Sverige anser att det är av hög prioritet att främja rättsligt samarbete på det straffrättsliga området i syfte att bekämpa brottslighet och i syfte att värna om individens rättigheter och ge en garanti för tillgång till rättvisa.

6.3 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden för programmet har angetts till art 31 i fördraget om Europeiska unionen i vilken anges innehållet i de gemensamma insatserna rörande straffrättsligt samarbete och art 34.2 c i fördraget om Europeiska unionen enligt vilken rådet kan fatta beslut om straffrättsligt samarbete. Beslut fattas med enhällighet.

7 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet ”Civilrätt” för perioden 2007-2013

2005/06:FPM06

7.1 Innehåll

7.1.1 Inledning och bakgrund

Det särskilda programmet för civilrätt är en uppföljning av tidigare liknande instrument, och är ett komplement till Haagprogrammet på civilrättens område. Programmet är avsett att på ett smidigt och effektivt sätt underlätta planering och genomförande av målen i fördragen och Haagprogrammet. Det anknyter nära till det särskilda programmet för straffrätt.

Syftet med programmet är att ge en ram för kommissionens eget arbete med information och andra främjande åtgärder samt för ekonomiskt stöd till icke-statliga organisationer och till särskilda projekt. Som exempel på redan genomförda och pågående åtgärder kan nämnas den civilrättsliga atlasen, databasen över rättspraxis enligt Bryssel I- och Bryssel II-förordningarna och det europeiska rättsliga nätverket på civilrättens område.

7.1.2 Mål

Programmets allmänna mål är främja rättsligt samarbete i syfte att bidra till skapandet av ett europeiskt område med verklig civilrättslig rättvisa, att främja anpassningen av medlemsstaternas befintliga rättssystem till Europeiska unionen, att underlätta för individer och företag att utöva sina rättigheter i hela EU, samt att förbättra kontakterna mellan myndigheter och rättstillämparna och främja utbildningen inom domstolsväsendet. Programmet innehåller även särskilda mål som bl.a. syftar till att gynna det civilrättsliga samarbetet och att förbättra information inom det civilrättsliga området.

Målgrupperna för programmet är rättstillämpare, nationella myndigheter och unionsmedborgare i allmänhet.

7.2 Svensk ståndpunkt

Sverige är generellt sett positivt till kommissionens förslag till program. Sverige anser det särskilt betydelsefullt med åtgärder för att förbättra kunskaperna hos medborgare och rättstillämpare om gemenskapens och medlemsstaternas lagstiftning på det civilrättsliga området.

7.3 Rättslig grund och beslutsförfarande

2005/06:FPM06

Den rättsliga grunden har angetts till art 61 c och art 67.2 i fördraget om den Europeiska gemenskapen. Beslut fattas i enlighet med medbeslutandeförfarandet.